

7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-6-31>

УДК 351.84

Письменна Т.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування,
Західноукраїнський національний університет

Pysmennna Tetiana

West Ukrainian National University

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ

Під час визначення соціальних ризиків наголошено на їхньому зв'язку з усталеними формами суспільних відносин та впливі на матеріальне або соціальне становище людини. Соціальні ризики виявляються у багатьох сферах життєдіяльності людини, що свідчить про їхню різноманітну структуру. Визначено обов'язкові складники, за якими проходить управлінський процес стосовно ризикових подій у соціальній сфері: аналіз соціальних ризиків, вибір методів впливу на основі їх оцінки, прийняття управлінського рішення, безпосередній вплив на соціальні ризики, контроль і коригування результатів управлінських заходів. З'ясовано, що управлінський вплив на соціальні ризики може здійснюватися за допомогою непрямих і прямих методів. Ними, відповідно, є попередження й ігнорування соціальних ризиків та їх поглинання і розподіл. Управлінські заходи мають спрямовуватися на найбільш загрозливі соціальні ризики та бути збалансованими.

Ключові слова: соціальні ризики, управління соціальними ризиками, аналіз соціальних ризиків, методи управління соціальними ризиками, попередження соціальних ризиків, ігнорування соціальних ризиків, поглинання соціальних ризиків, розподіл соціальних ризиків, моніторинг соціальних ризиків.

Постановка проблеми. Сучасний соціально-економічний розвиток країни проходить стадію трансформаційних процесів, що супроводжується появою непередбачуваних подій, через які загострюються соціальні небезпеки, що, у свою чергу, трансформуються у соціальні ризики. Зважаючи на те, що основною рушійною силою соціально-економічного прогресу держави є людина, то рівень її особистого розвитку, соціального добробуту, а також соціального самопочуття слугує критерієм ефективності функціонування системи управління соціальними ризиками. З огляду на зазначене вище, сучасна система управління соціальними ризиками потребує дослідження з наукового погляду, що, відповідно, дасть змогу забезпечити ефективність її функціонування на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах соціально-економічної нестабільності можна спостерігати за виникненням труднощів в управлінні соціумом у непередбачуваних ситуаціях, які потенційно можуть призводити до настання соціальних ризиків

у сфері людського розвитку. Оскільки окреслені вище умови можна вважати довготривалими, то, відповідно, проблематика з управління соціальними ризиками у сфері людського розвитку активно досліджується у колі вітчизняних науковців дотепер. Зокрема, нею займаються О.А. Дехтяр, О.В. Євтухов, Ю.А. Кормишкін, Т.В. Кравченко, О.В. Макарова, А.В. Мерзляк, В.І. Надрага, О.М. Непомнящий, Л.А. Чвертко, Ю.Ю. Чебан та інші.

Свої наукові інтереси вони проявляють стосовно таких проблем, як: виділення складників процесу формування й реалізації державної політики у сфері управління соціальними ризиками та визначення зв'язку між ними; окреслення логічних схем функціонування механізму державного управління соціальними ризиками людського розвитку з виділенням засадничих для нього управлінських прийомів; формування сучасної системи управління соціальними ризиками, які зумовлені розвитком постіндустріального суспільства; обґрунтування підходів до ідентифікації та оцінювання

соціальних ризиків людського розвитку на прикладі бідності з погляду суспільних умов формування та впливу на людський розвиток; обґрунтування ролі експертних оцінок в управлінні соціальними ризиками; застосування заходів з удосконалення методів управління соціальними ризиками; розроблення інструментарію моніторингу соціальних ризиків як складової оцінки ефективності соціальної політики.

Попри те, що проблематика з управління соціальними ризиками у сфері людського розвитку досліджується вітчизняними науковцями різнобічно, вважаємо за необхідне взяти участь у дискусії та приділити увагу розкриттю теоретико-прикладних аспектів управлінського процесу стосовно ризикових подій у соціальній сфері.

Мета наукового дослідження. Перед науковим дослідженням поставлено мету, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних основ управління соціальними ризиками у частині розкриття суті управлінського процесу стосовно ризикових подій у соціальній сфері, а також з'ясування його складових та визначенні методів управлінського впливу на соціальні ризики, які реалізуються на практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. У колі вітчизняних науковців соціальний ризик визначається як об'єктивна ймовірна подія у житті людини, що порушує усталені для громадян країни суспільні зв'язки і тягне за собою зміну її матеріального (у сторону зниження) або соціального становища. До соціальних ризиків відносять усі несприятливі події у житті людини, що випливають з усталених форм суспільних відносин [1, с. 4].

Цілком погоджуємося з тим, що сучасне суспільство породжує нові види ризиків, які несуть небезпеку соціальної дестабілізації, мають негативні соціальні наслідки для життєдіяльності індивіда, соціальних груп, соціуму в цілому. Доводиться спостерігати, що нові соціальні ризики виходять за встановлені раніше межі, посилюється вплив зовнішніх факторів (окремих явищ або сукупності соціальних процесів) на окремого індивіда і на суспільство у цілому [10, с. 155, 161].

За останній час склад соціальних ризиків значно розширився, а їхня структура суттєво урізноманітнілася, зазнавши при цьому якісних змін. Тепер соціальні ризики виявляються у різних сферах життєдіяльності людини та охоплюють: демографічні ризики; ризики у сфері зайнятості (втрата роботи, неповна зайнятість, атипова зайнятість); ризики бідності (низький рівень доходів та витрат, а також матеріальної забезпеченості); ризики втрати здоров'я, працездатності; ризики обмеження життєдіяльності та низхідної соціальної мобільності; нерегульовану трудову міграцію; соціальну нестабільність; незадовільний екологічний стан та його погіршення тощо [4, с. 7].

Поряд із тим, що соціальних ризиків є дуже багато, вони мають різні форми прояву, за якими слідують відмінні за розмірами соціальні та фінансові наслідки, важливо виробити єдиний підхід до управління ними.

За такого підходу процес управління соціальними ризиками повинен включати складові, проходження яких є обов'язковим та забезпечує ефективність управлінського процесу. Попередньо розроблений чіткий алгоритм управлінських дій дасть змогу оперативно відреагувати на виникнення соціальних ризиків у будь-якій сфері життєдіяльності людини.

За нашим спостереженням, до з'ясування сутності поняття «управління соціальними ризиками» вітчизняні науковці звертаються не дуже часто. Тому на посилену увагу заслуговує дефініція, відповідно до якої управління соціальними ризиками – це сукупність методів, прийомів і заходів у процесі оптимального розподілу ресурсів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикових подій та вживати заходів для їх зменшення, забезпечувати такий рівень соціальної справедливості, соціальної захищеності громадян, який гарантуватиме покращення їхнього добробуту, справлятиме позитивний вплив на соціальне самопочуття населення [6, с. 179].

Доречно зазначити, що таке визначення пропонується його авторами А.В. Мерзляк і Т.В. Кравченко, виходячи з розуміння соціального процесу, беручи за основу принципи ризик-менеджменту, а також враховуючи рівень соціального самопочуття людей як суб'єктивний індикатор успішності процесу соціально-економічної адаптації населення до мінливої соціальної дійсності. Саме такий підхід до розкриття сутності поняття «управління соціальними ризиками» робить зрозумілим його формулювання та відрізняє наведене вище визначення від інших дефініцій.

Процес управління соціальними ризиками реалізується за низкою етапів, кожен з яких займає визначене місце у логічному ланцюзі, є складним за своїм змістом, тому потребує відповідальності під час його виконання (рис. 1).

Як зображено на рисунку, процес управління соціальними ризиками розпочинається з їх аналізу, що передбачає збирання та оброблення даних щодо характеристик таких ризиків, здійснення якісного й кількісного їх аналізу. Вважається, що збирання та оброблення даних щодо характеристик соціальних ризиків є одним із найважливіших етапів процесу управління ними, тому що управлінський процес передбачає отримання, перероблення, передачу та практичне використання різного роду інформації.

Як правильно зауважує О.В. Євтухов, для ефективного проведення процедур аналізу й оцінки соціальних ризиків потрібно спершу визначити їхні фактори – основні змінні, які можуть мати негативний або позитивний вплив на вирішення у країні соціальних завдань. Зокрема, до основних факторів соціальних ризиків відносять такі: рівні соціальної стабільності (напруженості), соціальної нерівності, злочинності, безробіття, конфліктності, корупції, освіти, професійної підготовки, народжуваності; розвиток соціальної інфраструктури; ступінь участі держави у регулюванні соціальної сфери суспільства; вартість робочої сили тощо [2, с. 135].

Рис. 1. Етапи управління соціальними ризиками

Джерело: побудовано авторами на основі [8, с. 166]

Яскравим прикладом того, як проходить процес ідентифікації соціальних ризиків, буде виділення факторів бідності, проведене О.В. Макаровою. Так, вона виокремлює три групи факторів, які впливають на виникнення такого соціального ризику, як бідність. Перша група факторів пов'язана з приналежністю людини до певної демографічної групи, класифікованої за статтю, віком, складом сім'ї. Як підтверджує статистичне спостереження, більші ризики бідності мають жінки, особи старшого віку, сім'ї, у складі яких є утриманці.

До другої групи факторів, які мають вплив на поширення явища бідності, включено наявність економічних ресурсів та способи їх перерозподілу, стан ринку праці й можливості зайнятості. Вище названо зовнішні умови, в яких виникає досліджуваний соціальний ризик, що стосується населення у цілому та особливо соціально вразливих його груп. Виявлено закономірність, що людина є залежною від ситуації у своїй країні: людина, яка проживає у країні з багатими ресурсами, має нижчі ризики бідності, ніж та, яка мешкає у бідній на ресурси країні. Водночас важливо враховувати міру справедливості під час розподілу та перерозподілу ресурсів, спрямованість політики, що здійснюється. Хибна внутрішня політика погіршує економічну ситуацію у країні, створює дисбаланс на ринку праці.

У третю групу факторів, які можуть викликати соціальний ризик бідності, включаються здоров'я,

освіченість та економічна активність як характеристики людини, які обумовлюються її особистісними рисами, а також змінюються під зовнішнім впливом. Так, хвороба знижує працездатність людини та її конкурентоспроможність на ринку праці, що призводить до зменшення, а іноді й повної втрати доходу від праці. Низький рівень освіти має такий самий наслідок – зниження конкурентоспроможності людини на ринку праці. У свою чергу, низький рівень економічної активності призводить до апатії, відсутності прагнення до будь-якої діяльності, навіть спрямованої на задоволення базових потреб людини [5, с. 112–114].

Характерно, що відповідно до об'єктно-суб'єктної позиції в інтерпретації соціального ризику його вимірювання може бути двояким: по-перше, соціальний ризик може виражатися як об'єктивна ймовірність реалізації тієї чи іншої конкретної небезпеки за певною шкалою в інтервалі від 0 до 100%; по-друге, соціальний ризик може бути виміряно на основі суб'єктивних оцінок у межах певної шкали рангів [2, с. 135].

Стосовно саме соціальних ризиків, то за недостатності статистичних даних ефективним інтелектуальним інструментом їх дослідження є застосування методів експертних оцінок. Це пояснюється тим, що експертне оцінювання соціальних ризиків являє собою найбільш інформативну, надійну і доступну методику якісного їх аналізу. Застосування методів експертних

оцінок дає змогу не лише отримати більш об'єктивні характеристики досліджуваної проблеми, а й вибрати найбільш оптимальний алгоритм управлінських дій у ризиковій ситуації [7, с. 156, 159].

Не можна обійти увагою думку, що більшість соціальних ризиків практично не підлягає прогнозуванню, що підтверджується двома показниками – ймовірністю настання події та обсягом нанесеної шкоди. З метою зниження або нівелювання дії таких ризиків потрібно досліджувати їхню природу, джерела виникнення, інтенсивність впливу та інші кількісні й якісні характеристики [3, с. 114].

Управлінський вплив на соціальні ризики може здійснюватися зі застосуванням визначених методів – попередження, ігнорування, поглинання та розподілу цих ризиків (табл. 1). Характерно, що попередження та ігнорування являють собою непрямі методи державного управління соціальними процесами у суспільстві, натомість, поглинання і розподіл є прямими методами державної соціальної підтримки громадян, що передбачають реалізацію певних соціальних заходів, які мають на меті забезпечити соціальний захист населення.

За результатами аналізу практики управління соціальними ризиками на рівні держави О.В. Євтухов робить висновок, що воно зазвичай здійснюється або шляхом реагування на ризикові ситуації, або через запобігання їм. Так, реактивне управління соціальними ризиками здійснюється у відповідь на виниклі несприятливі ситуації. Його застосовують тоді, коли виникають умови, які загрожують життю або призводять до смерті людей. Такий тип управлінської діяльності має спонтанний характер, оскільки здійснюється без ретельного аналізу користі і витрат, що зумовлено обмеженістю часу, потрібного для вирішення поставлених завдань.

Інший тип управлінської діяльності – формалізований, базується на моделі, розробленій ще до настання

несприятливих ситуацій, і полягає у здійсненні заздалегідь передбачених управлінських заходів. Він зводиться до проведення кількісного оцінювання соціального ризику, масштабів можливих наслідків унаслідок несприятливої ситуації ще до прийняття рішення щодо їх мінімізації [2, с. 136].

Заключний етап процесу управління соціальними ризиками – контроль і коригування результатів управлінських заходів, реалізується за дотримання принципу безперервного стеження (моніторингу) за умовами, факторами та наслідками виникнення таких ризиків, результатами розвитку ризикової діяльності. Необхідність застосування цього принципу в управлінні соціальними ризиками впливає з потреби відстеження змін для оперативного коригування механізму реалізації антиризикової політики.

На спільну думку В.І. Надраги та Л.А. Чвертко, проведення моніторингу та оцінки соціальних ризиків має такі переваги: забезпечення можливості своєчасного виявлення та оцінки небезпечних соціальних ризиків; формування бази для визначення, розробки та впровадження найбільш дієвих й своєчасних заходів з мінімізації негативного впливу соціальних ризиків на визначені групи населення; забезпечення можливості управління соціальними ризиками від досягнутих результатів, а не шляхом продовження реалізації затверджених раніше заходів, які можуть виявитися неефективними [9, с. 7].

Висновки. Обґрунтувавши теоретичні основи управління соціальними ризиками у частині розкриття суті управлінського процесу стосовно ризикових подій у соціальній сфері, а також з'ясувавши його складники та визначивши методи управлінського впливу стосовно соціальних ризиків на практиці, можемо сформулювати такі висновки:

1. У колі вітчизняних науковців соціальні ризики визначаються як несприятливі події у житті людини,

Таблиця 1

Методи управлінського впливу на соціальні ризики

№ з/п	Методи управління соціальними ризиками	Розкриття суті управлінського методу
1.	Попередження соціального ризику	Зводиться до усунення дії соціального ризику за рахунок збереження трудового доходу при реалізації страхового випадку. Його застосовують у розвиненій соціальній державі з високим рівнем добробуту громадян, що мають такий дохід, який зможе покрити будь-який матеріальний збиток від настання несприятливих умов, пов'язаних з соціальним ризиком.
2.	Ігнорування соціального ризику	Передбачає відмову від будь-яких способів зниження впливу соціального ризику на виникнення збитку. Свідома відмова від будь-яких цілеспрямованих дій держави з підтримки своїх громадян у період реалізації в їхньому житті соціального ризику практично не має місця у сучасних розвинутих державах.
3.	Поглинання соціального ризику	Це пряме покриття суспільством матеріального збитку потерпілих громадян, коли держава забезпечує матеріальне існування своїх громадян. Такий метод класифікується як соціальне забезпечення, що являє собою систему фінансування соціальної сфери за рахунок прямих асигнувань з державних і недержавних джерел.
4.	Розподіл соціального ризику	Являє собою розкладку ймовірної шкоди у просторі (між усіма членами суспільства) та часі за допомогою механізму соціального страхування. Такий метод за своєю суттю є сукупністю особливих замкнених перерозподільчих відносин між усіма громадянами країни з приводу формування за рахунок грошових внесків цільових страхових соціальних фондів, призначених для фінансування заходів з покриття шкоди, яка виникла внаслідок реалізації соціального ризику.

Джерело: складено авторами на основі [1, с. 4–5]

що впливають з усталених форм суспільних відносин, а також з узвичаєного у суспільстві рівня особистих доходів і витрат. Останнім часом склад соціальних ризиків значно розширився, а їхня структура суттєво урізноманітнілася. Зважаючи на це, важливо виробити єдиний підхід до управління соціальними ризиками. За умови ефективності управлінського процесу можна буде оперативно відреагувати на виникнення соціальних ризиків у будь-якій сфері життєдіяльності людини.

2. У науковому колі до питання поетапного проходження процесу управління соціальними ризиками підходять із декількох позицій. Серед них виділено наукову позицію, відповідно до якої процес управління соціальними ризиками повинен включати такі обов'язкові складники: аналіз соціальних ризиків, вибір методів впливу на основі їх оцінки, прийняття управлінського рішення, безпосередній вплив на соціальні ризики, контроль і коригування результатів управлінських заходів. Кожен із названих етапів займає визначене місце в управлінні соціальними ризиками, є

складним за виконуваними діями та потребує відповідальності під час його реалізації.

3. Як свідчить практика, управлінський вплив на соціальні ризики може здійснюватися за допомогою методів попередження, ігнорування, поглинання та розподілу таких ризиків. Якщо попередження та ігнорування є непрямими методами державного управління соціальними процесами у суспільстві, то поглинання і розподіл – це прямі методи підтримки громадян з боку держави, які переслідують ціль забезпечення соціального захисту населення.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проблематика управління соціальними ризиками у сфері людського розвитку є доволі дослідженою з боку вітчизняних науковців, але вона продовжує викликати науковий інтерес. З нашого боку такий інтерес стосується практики застосування методів управлінського впливу на соціальні ризики в умовах проходження трансформаційних і модернізаційних процесів у сучасному суспільстві.

Список літератури:

1. Дегтяр О.А., Непомнящий О.М. Напрями удосконалення засобів управління соціальним ризиком. Вісник Національного університету цивільного захисту України. *Державне управління*. 2017. Вип. 1 (6). С. 1–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_1_3 (дата звернення: 25.08.2020).
2. Євтухов О.В. Сутнісна характеристика механізму державного управління соціальними ризиками людського розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 4 (59). С. 131–137.
3. Кормишкін Ю.А., Чебан Ю.Ю. Соціальний ризик: теоретичні аспекти. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Миколаїв, 20–21 лист. 2019 р.). Миколаїв: МНАУ, 2019. С. 113–116.
4. Кравченко Т.В. Управління соціальними ризиками в умовах українського постіндустріального суспільства. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 67–68. С. 6–15.
5. Макарова О.В. Методологічні підходи до ідентифікації та оцінювання ризиків людського розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 2 (33). С. 103–116.
6. Мерзляк А.В., Кравченко Т.В. Державна політика у сфері управління соціальними ризиками: сутність, формування та реалізація. *Держава та регіони. Державне управління*. 2010. № 4. С. 173–180.
7. Надрага В.І. Експертні оцінки в управлінні соціальними ризиками. *Економіка та менеджмент: перспективи розвитку*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 20 лист. 2014 р.). Суми, 2014. С. 156–160.
8. Надрага В.І. Управління соціальними ризиками: сутність та механізми. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2015. № 52. С. 163–174.
9. Надрага В.І., Чвертко Л.А. Моніторинг соціальних ризиків як складова оцінки ефективності соціальної політики. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 9 (184). С. 3–8.
10. Пеліщенко І.І. Ризик як провідна характеристика сучасного суспільства. *Сучасне суспільство*. 2020. Вип. 1 (20). С. 154–164.

References:

1. Diehtiar O.A., Nepomniashchy O.M. (2017) Napriamy udoskonalennia zasobiv upravlinnia sotsialnym ryzykom [Directions for improving social risk management tools]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy – Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine*. Issue 1 (6), pp. 1–9. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_1_3 [in Ukrainian].
2. Yevtukhov O.V. (2017) Sutnisna kharakterystyka mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia sotsialnymy ryzykamy liudskoho rozvytku [Essential characteristics of the mechanism of state management of social risks of human development]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of state administration*, no. 4 (59), pp. 131–137. (in Ukrainian)
3. Kormyshkin Yu.A., Cheban Yu.Yu. (2019) Sotsialnyi ryzyk: teoretychni aspekty [Social risk: theoretical aspects]. *Materialy IV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii «Oblikovo-analitychne i finansove zabezpechennia diialnosti subiektiv hospodariuvannia: natsionalni, hlobalizatsiini, yevrointehratsiini aspekty» – Proceedings of the 4th International scientific and practical internet-conference «Accounting, analytical and financial support of business entities: national, globalization, European integration aspects»*. Pp. 113–116. Mykolaiv: MNAU. (in Ukrainian)

4. Kravchenko T.V. (2015) Upravlinnia sotsialnymy ryzykamy v umovakh ukrainskoho postindustrialnoho suspilstva [Social risk management in the conditions of the Ukrainian post-industrial society]. *Sotsialni tekhnologii: aktualni problemy teorii ta praktyky – Social technologies: topical issues of theory and practice*. Issue 67–68, pp. 6–15. (in Ukrainian)

5. Makarova O.V. (2018) Metodolohichni pidkhody do identyfikatsii ta otsiniuvannia ryzykiv liudskoho rozvytku [Methodological approaches to the identification and assessment of human development risks]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, no. 2 (33), pp. 103–116. (in Ukrainian)

6. Merzliak A.V., Kravchenko T.V. (2010) Derzhavna polityka u sferi upravlinnia sotsialnymy ryzykamy: sutnist, formuvannia ta realizatsiia [State policy in the sphere of social risk management: essence, formation and implementation]. *Derzhava ta rehiony – State and regions*, no. 4, pp. 173–180. (in Ukrainian)

7. Nadraha V.I. (2014) Ekspertni otsinky v upravlinni sotsialnymy ryzykamy [Expert assessments in social risk management]. *Materialy IV Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii «Economika ta menedzhment: perspektyvy rozvytku» – Proceedings of the 4th International scientific and practical conference «Economics and management: prospects for development»*. Pp. 156–160. Sumy. (in Ukrainian)

8. Nadraha V.I. (2015) Upravlinnia sotsialnymy ryzykamy: sutnist ta mekhanizmy [Social risk management: essence and mechanisms]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi – Problems of system approach in economy*, no. 52, pp. 163–174. (in Ukrainian)

9. Nadraha V.I., Chvertko L.A. (2016) Monitorynh sotsialnykh ryzykiv yak skladova otsinky efektyvnosti sotsialnoi polityky [Monitoring of social risks as a component of assessing the effectiveness of social policy]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, no. 9 (184), pp. 3–8. (in Ukrainian)

10. Pelishenko I.I. (2020) Ryzyk yak providna kharakterystyka suchasnoho suspilstva [Risk as a leading characteristic of modern society]. *Suchasne suspilstvo – Modern society*. Issue 1 (20), pp. 154–164. (in Ukrainian)

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫМИ РИСКАМИ

При определении социальных рисков отмечены их связь с устоявшимися формами общественных отношений и воздействие на материальное или социальное положение человека. Социальные риски оказываются во многих сферах жизнедеятельности человека, что свидетельствует об их разнообразной структуре. Определены обязательные составляющие, по которым проходит управленческий процесс относительно рискованных событий в социальной сфере: анализ социальных рисков, выбор методов воздействия на основе их оценки, принятие управленческого решения, непосредственное влияние на социальные риски, контроль и корректировка результатов управленческих мероприятий. Выяснено, что управляющее воздействие на социальные риски может осуществляться с помощью косвенных и прямых методов. Ими, соответственно, являются предупреждение и игнорирование социальных рисков и их поглощение и распределение. Управленческие меры должны быть направлены на наиболее угрожающие социальные риски и быть сбалансированными.

Ключевые слова: социальные риски, управление социальными рисками, анализ социальных рисков, методы управления социальными рисками, предупреждение социальных рисков, игнорирование социальных рисков, поглощение социальных рисков, распределение социальных рисков, мониторинг социальных рисков.

THEORETICAL AND APPLIED FUNDAMENTALS OF SOCIAL RISK MANAGEMENT

The relevance of the research topic is supported by the fact that since the main driving force of socio-economic development of the state is a person, the level of their personal progress, social well-being and social condition are the criteria for the effectiveness of social risk management. A generalized definition of social risks as adverse events in a person's life that disrupt established social ties and lead to a change in person's financial or social situation is given in the research paper. It is established that social risks reveal themselves in many spheres of human life, and are numerous, have different forms of manifestation and different social and financial consequences. A proposal is made to develop a unified approach to social risk management. It involves the inclusion of mandatory components in the management process and the use of various ways to minimize the negative consequences of social risks. The process of social risk management includes following components such as analysis of social risks, choice of methods of influence based on their assessment, management decision-making, direct impact on social risks, control and adjustment of the results of management measures. It is established that the results of the analysis of social risks provide the necessary information regarding their structure and characteristics. Direct management of social risks involves the formation of an overall strategy for this process, comparing methods of minimizing possible losses on social risks, with the following application of the most effective ones. In the course of management, it is important to constantly monitor changes in the characteristics of social risks for the prompt adjustment of the anti-risk policy implementation mechanism. The main methods of exerting managerial influence on social risks are clarified. These are prevention and ignoring as indirect methods of state management of social processes in society and absorption and distribution as direct methods of state social support of its citizens. They must address the most threatening types of social risks and be balanced.

Key words: social risks, social risk management, social risk analysis, methods of social risk management, prevention of social risks, ignoring social risks, absorption of social risks, distribution of social risks, monitoring of social risks.